

мента технологий БГУ более 15 лет занимает ведущие позиции на рынке бизнес-образования Республики Беларусь. В 2012 год в институте открыты магистерские программы «Управление логистическими системами» и «Инновационный менеджмент».

ИБМТ БГУ является членом Европейского фонда развития менеджмента (European Foundation for Management Development, сокращенно – EFMD), став первым институтом в Республике Беларусь, принятым в ассоциацию EFMD.

Во-вторых, Высшая школой управления и бизнеса БГЭУ предлагает образовательный проект второй ступени высшего образования – магистерскую программу МБА. Проект ориентирован на современных управленцев, менеджеров, бизнесменов и экономических аналитиков.

Выпускники магистратуры МБА получают универсальный набор знаний, позволяющих им оптимально применять навыки эффективного менеджмента, приемы организации и ведения успешного бизнеса, нарастить потенциал экономиста-аналитика. Их возросший профессиональный статус подтверждается дипломом магистра государственного образца, с присвоением академической степени «Магистр бизнес – администрирования. Кроме того Бизнес-школа ИПМ с сентября 2001 г. реализует программу Executive MBA Университета Козьминского (Варшава, Польша). Университет Козьминского является единственной бизнес-школой в Польше, имеющей все три престижные международные аккредитации EQUIS, AMBA, AACSB.

Таким образом, можно сделать вывод, что бизнес-образование в настоящее время не является для Беларуси чем-то новым в системе подготовки управленческих кадров. Рынок бизнес-образования в Республике Беларусь уже, можно сказать, сформировался, однако, ещё существуют проблемы его развития и повышения качества.

### Литература

1. Кричевский С.Ю., Илюкович А.А., Горчаков А.Ю. История, тенденции и перспективы развития бизнес-образования в Республике Беларусь: аналитический доклад [Электронный ресурс] // Круглый стол по актуальным проблемам развития бизнес-образования, Минск, 27 апр. 2011 г. URL: [http://www.eurasia.by/upload/BusEd\\_Rep.pdf](http://www.eurasia.by/upload/BusEd_Rep.pdf).

## БУЛІНГ ЯК ОДНА З ГОЛОВНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

А.Ю. Барліт,  
науковий керівник О.О.Барліт,  
Україна, м. Запоріжжя,  
Запорізький національний університет

Повноцінний розвиток і реалізація індивідуальних можливостей дитини в навчальних закладах можливі тільки у певних умовах. Центральне місце серед них належить якості міжособистісного спілкування і психологічної безпеки в освітньому середовищі. В свою чергу, психологічна безпека освітнього середовища виражається в захищеності від насильства у взаєминах для всіх учасників навчально-виховного процесу.

Але сучасний життєвий контекст не виключає явище насильства з процесів навчання і виховання. На жаль, навчальні заклади не тільки відіграють важливу роль у житті дітей та підлітків як середовище основної соціалізації, а й виступає місцем, де вони досить часто зустрічаються з насильством.

Насильство в освітньому середовищі може носити як поодинокий, так і регулярний, тривалий характер і виявлятися у формі фізичного або психологічного насильства. Найбільш точно відображаючим насильство тривалого характеру в освітньому

середовищі є «буллінг». Буллінг - це фізичне або психологічне насильство, тривалого характеру, що йде від однієї людини (групи осіб) стосовно іншої людини (групи осіб). Відповідно до Закону України „ Про охорону дитинства” та Конвенції ООН про права дитини, кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність, захист гідності та найкраще забезпечення її інтересів.

Ключовим нормативним документом у сфері освітньої політики щодо виховання є наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2011 № 1243, яким затверджено «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України».

В «Основних орієнтирах виховання учнів» наголошено мета виховання - формування морально-духовної життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал. Сучасний зміст виховання дітей та учнівської молоді в Україні – це науково обґрунтована система загальнокультурних і громадянських цінностей та відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, інших людей, праці, природи, мистецтва, самої себе [2].

У методичних рекомендаціях з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році (лист Міністерства освіти і науки України від 25.07.14 № №1/9-376) зазначено, що виховання емоційної культури та конструктивної поведінки особистості є одним із ключових пунктів виховного процесу сучасної школи. Існує необхідність вчити дітей толерантному ставленню одне до одного, проводити роботу з розвитку комунікативних навичок спілкування [1].

На виконання п.4.1 наказу Департаменту освіти і науки Запорізької облдержадміністрації від 04.12.2013 №622/від «Про перевірку виконання рішення колегії управління освіти і науки облдержадміністрації від 26.12.2012 «Про стан превентивного виховання учнів у закладах освіти м. Запоріжжя» проведено дослідження з питання виявлення шкільного буллингу у навчальних закладах міста Запоріжжя. Дослідження проводилось 11-13 грудня 2013 року у трьох загальноосвітніх навчальних закладах м. Запоріжжя (№№6, 65, 87). У кожному навчальному закладі за допомогою спеціально розробленої анкети опитано 146 учнів, з них учнів 7-х класів (12-13 років) -83 особи та учнів 3-х класів (8-9 років) 63 особи. У кожній школі опитані учні одного класу у відповідній віковій групі.

Хоча більшість питань анкети збігалися, вони були адаптовані відповідно до вікових особливостей дітей. Анкета для учнів 3 класу (8-9 років) містила 13 запитань за двома блоками. Перший блок повинен був з'ясувати наявність, види та поширення шкільного буллингу серед учнів. Запитання другого блоку мали на меті з'ясувати, чи звертаються учні по допомогу до вчителя.

Анкета для учнів 7 класу (12-13 років) містила 19 запитань у двох блоках. Перший блок повинен був з'ясувати наявність, види та поширення шкільного буллингу серед учнів. Запитання другого блоку мали на меті з'ясувати, чи звертаються учні по допомогу до дорослих – як персоналу школи так і батьків; чи була ефективною ця допомога. У відповіді на відкриті запитання учням пропонувалося висловити свою думку з приводу того, що можна зробити в їхньому класі чи школі для покращення стосунків між учнями.

За результатами проведеного дослідження, можна засвідчити наявність як фізичного, так і психологічного видів буллингу шкільному колективі учнів вікової групи 8-9 років, при цьому є діти, яких у класі ображають інші, навіть постійно, та вчителі не завжди звертають на такі стосунки увагу і діти не звертаються до них за допомогою.

За результатами проведеного дослідження серед учнів вікової групи 12-13 років, можна засвідчити наявність як фізичного, так і психологічного видів буллингу шкільному колективі. Майже половина з опитаних (45%) визнали, що часто їхні одноклас-

ники проявляють насилля, агресію у своїх взаєминах, при чому ображають та страждають як хлопці так і дівчата; 9% визначають постійність насильства та 20% агресію, знущання по відношенню до них особисто в класі. Занепокоєння викликає 9% учнів, які не знають із ким можуть це обговорити, а лише 4% зверталися до класного керівника чи вчителя та жоден не звернувся до шкільного психолога. Навіть ті, хто звернувся за допомогою визначають, що з їхнього боку нічого не було зроблено (4%) або після цього стало ще гірше (9%). Аналізуючи поведінку дітей після проявів насильства по відношенню до них, треба звернути увагу на те, що є такі, які шукають приводи не відвідувати школу (5%) або не знають, що з цим робити (3%). Та, на думку учнів, ситуацію можна покращити за умов проведення психологічних тренінгів, уроків (46%) або комунікативних заходів виховного спрямування (поїздки класом та спілкування між собою 36%), а також за рахунок рівного ставлення до всіх учнів.

Всі виявлені у ході дослідження проблеми підтверджують, що школа не тільки відіграє важливу роль у житті дітей як середовище основної соціалізації, а й виступає місцем, де діти зустрічаються з насильством.

Підсумовуючи відповіді школярів 3-х та 7-х класів щодо шкільного насильства, можна зробити такий висновок, що буллінг, тобто тривале фізичне чи психічне насильство з боку індивіда або групи щодо індивіда, між учнями в освітньому середовищі міста Запоріжжя продовжує існувати. Серед основних видів буллингу, які становлять особливу небезпеку для розвитку особистості, остається фізичний та психологічний буллінг (насильство, пов'язане з дією на психіку, що завдає психологічну травму шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно заподіюється емоційна невпевненість).

Результати свідчать про недостатню поінформованість педагогів про причини і форми буллингу у шкільному середовищі. Існує гостра потреба в психологічній та педагогічній теорії та практики в подальшому вивченні його форм і причин, психологічних характеристиках учасників, форм і методів вирішення даної проблеми

Напевно, неможливо домогтися того, щоб ніхто з дітей протягом шкільного навчання не відчув на собі утисків з боку однолітків. Однак, як показує практика, можна істотно знизити прояв агресивності в школі.

На сучасному етапі, на наш погляд, мова може йти лише про мінімізацію негативних наслідків цього явища. Остаточне подолання проблеми буллингу може бути досягнуте завдяки розробці та впровадженню в теорію та практику освітньо-виховних закладів більш результативних програм з профілактики буллингу, адже подолати проблему значно важче, ніж її попередити.

### **Література**

1. Методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році: [Електронний ресурс]: Лист Міністерства освіти і науки України №1/9-376 від 25.07.14. URL: <http://www.mon.gov.ua>.

2. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1243 від 31.10.2011. URL: <http://www.mon.gov.ua>.